

Amsterdam 24 augustus 2018

Betreft: input AO energie en klimaat 5 september over klimaatakkoord vanuit internationaal perspectief

Geachte Kamerleden,

In juli werden de contouren van het klimaatakkoord gepresenteerd. ActionAid, Both ENDS, en SOMO waarderen de enorme inzet van alle betrokken partijen die zich hebben ingezet om tot ambitieuze afspraken te komen. Graag vragen wij aandacht voor een thema dat in het gepresenteerde akkoord onderbelicht blijft: de internationale dimensie van klimaatbeleid. Afspraken die we hier maken hebben ook gevolgen buiten Nederland. Het is van groot belang dat we voorkomen dat de transitie in Nederland leidt tot mensenrechtenschendingen en milieuschade elders in de wereld. Wij hopen dat u Minister Wiebes kunt oproepen om in de uitwerking van het klimaatakkoord en gerelateerde beleidsdiscussies de volgende uitgangspunten te borgen:

1. Milieu- en mensenrechten standaarden worden gewaarborgd in ketens van groene technologieën en duurzame energieopwekking
2. Coherentie van beleid betekent dat het CO2 terugdringen gepaard gaat met een uitfasering van overheidssteun aan de fossiele industrie, ook internationaal.
3. Nederlandse investeringen in duurzame energieprojecten in ontwikkelingslanden worden zorgvuldig getoetst op milieu- en mensenrechten standaarden

Per uitgangspunt leggen we hieronder kort uit wat de problemen en kansen zijn.

1. Verantwoorde grondstoffen ketens

De vraag naar grondstoffen als kobalt en koper groeit door de ambitieuze inzet op groene technologieën, zoals zonnepanelen, windturbines en elektrische auto's. De winning van deze mineralen gaat helaas vaak gepaard met grote risico's voor mens en milieu elders in de wereld, bijvoorbeeld in Congo en Zambia.¹ Om de energietransitie zowel eerlijk als duurzaam te laten verlopen, moeten bedrijven actief in de duurzame energieopwekking of de productie van groene technologieën zich houden aan internationale kaders voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.² Uit onderzoek blijkt dat dit nog maar beperkt gebeurt.^{3 4} **De overheid dient daarom een actievere rol te spelen om deze bedrijven *due diligence* uit te laten voeren en stelt dit als voorwaarde bij overheidssteun.**⁵

¹ Rapport Human rights in wind turbine supply chains <https://actionaid.nl/2018/01/18/human-rights-wind-turbine-supply-chains/>
Rapport Cobalt Blues <https://www.somo.nl/cobalt-blues-2/>

Rapport Rio Tinto taxchemes Mongolia <https://www.somo.nl/riotinto-taxschemes-mongolia/>

² In lijn met deze internationale standaarden dienen bedrijven binnen hun ketens gepaste zorgvuldigheid (*due diligence*) toe te passen om negatieve impact op mens en milieu te voorkomen en te mitigeren. Nederland heeft zich gecommitted aan de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen: <http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/> en de VN richtlijnen over bedrijven en mensenrechten: https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

³ <https://actionaid.nl/2018/01/18/human-rights-wind-turbine-supply-chains/>

⁴ <http://www.vbdo.nl/news/Een-derde-genoteerde-bedrijven-committeren-aan-OESO>

⁵ Bedrijven ontvangen van de overheid subsidies, leningen, verzekeringen, garanties en daarnaast immateriële steun, zoals deelname aan handelsmissies, tenders uitgezet door de overheid of advies van ambassades. Deze steun moet gebonden zijn aan voorwaarden op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Bedrijven kunnen naast het uitvoeren van *due diligence*, duurzaamheid in hun bedrijfsvoering verankeren door maatregelen en grondstoffen te selecteren met de laagste impact op sociaal, ecologisch gebied en het minste CO₂-uitstoot.

Voor de productie van conventionele biobrandstoffen (brandstoffen uit landbouwgewassen) zijn grote stukken land nodig. Dit landgebruik leidt vaak tot verdringing van lokale voedselproductie, ontbossing en schendingen van landrechten.⁶ **Het klimaatakkoord zou dan ook niet moeten leiden tot een grotere inzet op deze biobrandstoffen, maar juist op de reductie en ontwikkeling van alternatieven zonder negatieve impact.** De biomassa die gebruikt wordt dient te voldoen aan de hoogste duurzaamheidsstandaarden en volgens het trapsgewijze model worden ingezet dus eerst *food* dan *feed* dan *fuel*.

2. De uitfasering van financiële en andere vormen van overheidssteun voor fossiele brandstoffen en gelieerde industrieën wereldwijd

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken concludeerde in 2014: “Het gebruik van fossiele brandstoffen is verantwoordelijk voor 2/3 van de mondiale CO₂ emissies. Subsidies van fossiele brandstoffen frustreren vaak de ontwikkeling van een schone en efficiënte energiesector.”⁷ De inzet in Nederland om CO₂-uitstoot terug te brengen wordt ondermijnd door het verstrekken van belastingvoordelen, subsidies en verzekeringen aan de grootste vervuiler, de fossiele sector. Volgens recent onderzoek van CAN-Europe en ODI steunt Nederland de fossiele brandstoffen sector met zo'n 5 miljard euro per jaar.⁸ **Consistentie in het kader van het Klimaatakkoord van Parijs vereist dat de overheid de grondoorzaak van klimaatverandering aanpakt door financiële en andere vormen van publieke ondersteuning aan de fossiele sector uit te faseren, zowel in Nederland als daarbuiten, en daarmee duurzame initiatieven meer kans van slagen te geven.**

3. Duurzame investeringsprojecten in het buitenland

Grootschalige duurzame energieprojecten in ontwikkelingslanden kunnen grote risico's met zich meebrengen voor mens en milieu. Nederlandse investeringen in duurzame energieprojecten moeten daarom zorgvuldig worden beoordeeld (ex ante en ex post) om te voorkomen dat ze mensenrechten, landrechten, lokale voedselzekerheid en de biodiversiteit in ontwikkelingslanden ondermijnen.⁹

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze brief, dan horen wij dat graag.

Met vriendelijke groet,

Maria van der Heide (ActionAid Nederland), Rhodante Ahlers (SOMO) en Niels Hazekamp (Both ENDS)

⁶ Het besluit van de EU om biobrandstof uit palmolie uit te bannen is al een stap in de goede richting. Nu de andere biobrandstoffen, zoals suikerriet of soja nog. Voor meer informatie over het beïndigen van biobrandstoffen uit landbouwgewassen zie hier <http://brandstofbrief.nl> en hier: <https://www.transportenvironment.org/what-we-do/biofuels>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2014/04/22/factsheet-fossiele-energie-subsidies/factsheet-fossiele-energie-subsidies.pdf>

⁸ En daarbij de internationale fossiele sector met meer dan 2 miljard euro per jaar (2014-2016) <http://www.caneurope.org/docman/fossil-fuel-subsidies-1/3178-main-report-phase-out-2020-monitoring-europe-s-fossil-fuel-subsidies-pdf/file>

⁹ De aanleg van stuwdammen bijvoorbeeld, kan leiden tot landonteigening, gedwongen verhuizingen en het verlies van voedselzekerheid. Stuwdammen leggen daarnaast grote stukken land onder water met negatieve gevolgen voor de biodiversiteit <https://www.business-humanrights.org/en/case-studies-renewable-energy>